

Recreatie in groenblauwe gebieden

Actualisatie van CLO-indicator 1258 op basis van data van het Continu Vrijetijdsonderzoek uit 2018

F. Langers

| WOt-technical report 240

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Recreatie in groenblauwe gebieden

Dit WOt-technical report is gemaakt conform het Kwaliteitsmanagementsysteem (KMS) van de unit Wettelijke Onderzoekstaken (WOT) Natuur & Milieu, onderdeel van Wageningen University & Research.

WOT Natuur & Milieu voert wettelijke onderzoekstaken uit op het beleidsterrein natuur en milieu. Deze taken worden uitgevoerd om een wettelijke verantwoordelijkheid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) te ondersteunen. WOT Natuur & Milieu zorgt voor rapportages en data voor (inter)nationale verplichtingen op het gebied van agromilieu, biodiversiteit en bodeminformatie, en werkt mee aan producten van het Planbureau voor de Leefomgeving zoals de Balans van de Leefomgeving.

Disclaimer WOt-publicaties

De reeks 'WOt-technical reports' bevat onderzoeksresultaten van projecten die kennisorganisaties voor WOT Natuur & Milieu hebben uitgevoerd.

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). Het PBL is een inhoudelijk onafhankelijk onderzoeksinstituut op het gebied van milieu, natuur en ruimte, zoals gewaarborgd in de Aanwijzingen voor de Planbureaus, Staatscourant 3200, 21 februari 2012.

Dit onderzoeksrapport draagt bij aan de kennis die verwerkt wordt in meer beleidsgerichte publicaties zoals Natuurverkenning, Balans van de Leefomgeving en andere thematische verkenningen.

Het onderzoek is gefinancierd door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

Recreatie in groenblauwe gebieden

Actualisatie van CLO-indicator 1258 op basis van data van het Continu
Vrijtijdsonderzoek uit 2018

Fransje Langers

Wageningen Environmental Research

BAPS-projectnummer WOT-04-010-042

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu

Wageningen, maart 2023

WOT-technical report 240

ISSN 2352-2739

DOI 10.18174/590457

Referaat

Langers, F. (2023). *Recreatie in groenblauwe gebieden; Actualisatie van CLO-indicator 1258 op basis van data van het Continu Vrijetijdsonderzoek uit 2018*. Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-technical report 240.

Om het recreatiegedrag in groenblauwe gebieden te kunnen monitoren, zijn in eerdere jaren data van het Continu Vrijetijdsonderzoek (CVTO) over de jaren 2006/2007, 2008/2009, 2010/2011, 2012/2013, 2015 geanalyseerd. Voor dit project zijn nu ook de meest actuele data van 2018 zijn geanalyseerd. Voor het CVTO worden wekelijks circa 375 personen ondervraagd over hun vrijetijdsactiviteiten in de voorgaande week. Voor de studie is gefocust op het vrijetijdsgedrag in de omgevingen agrarisch gebied, bos, natuurgebied, park, recreatiegebied, rivier, plas en meer én zee. Per type gebied is een analyse gemaakt van bezoekersaantallen, ondernomen recreatieactiviteiten en achtergrondkenmerken van de bezoekers (waaronder leeftijd en stedelijkheid van de woonomgeving). Door veranderde vraagformuleringen konden de bevindingen uit 2018 slechts beperkt worden vergeleken met eerdere jaren. De cijfers voor 2018 laten zien dat bos de meest bezochte groenblauwe omgeving voor openluchtrecreatie in Nederland is, op enige afstand gevolgd door agrarisch gebied. In veel omgevingen is wandelen de meest beoefende activiteit.

Trefwoorden: recreatie, fietsen, wandelen, bos, natuurgebied, recreatiegebied, agrarisch gebied, water, zee, leeftijd, stedelijkheid, recreatieactiviteiten

Abstract

Recreation in green/blue areas: Update of Environmental Data Compendium indicator 1258 based on 2018 data from the Continu Vrijetijdsonderzoek.

Recreational activities in green/blue areas were monitored by analysing data from the Continu Vrijetijdsonderzoek (CVTO), an ongoing outdoor leisure activities survey, for the years 2006/2007, 2008/2009, 2010/2011, 2012/2013, 2015 and (now) 2018. In the CVTO each week about 375 people are questioned about their leisure activities over the past week. This study focuses on leisure activities in and around farmland, forests, natural areas, parks, recreational areas, rivers and water bodies, and the sea. For each type of area an analysis was made of visitor numbers, recreational activities and background information on visitors (including age and urbanicity of home address). As the questions were formulated differently from previous surveys, the data from 2018 could only be compared with previous years to a limited extent. The data from 2018 shows that forests are the most visited green/blue areas in the Netherlands, followed at some distance by farmland. Walking is the most popular activity in many environments.

Foto omslag: Shutterstock

© 2023 **Wageningen Environmental Research**
Postbus 47, 6700 AA Wageningen
Tel: (0317) 48 54 71; e-mail: fransje.langers@wur.nl

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu (unit binnen de rechtspersoon Stichting Wageningen Research),
Postbus 47, 6700 AA Wageningen, T 0317 48 54 71, info.wnm@wur.nl, www.wur.nl/wotnatuurenmilieu.

Dit rapport is gratis te downloaden van <https://doi.org/10.18174/590457> of op www.wur.nl/wotnatuurenmilieu. WOT Natuur & Milieu verstrekt *geen* gedrukte exemplaren van rapporten.

- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking van deze uitgave is toegestaan mits met duidelijke bronvermelding.
- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking is niet toegestaan voor commerciële doeleinden en/of geldelijk gewin.
- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking is niet toegestaan voor die gedeelten van deze uitgave waarvan duidelijk is dat de auteursrechten liggen bij derden en/of zijn voorbehouden.

WOT Natuur & Milieu aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Woord vooraf

Investeren in natuur en landschap is belangrijk voor de natuur zelf, maar ook voor het welzijn van de mens. Uit tal van onderzoeken komt de positieve samenhang tussen groen en gezondheid naar voren.

Gezondheidseffecten doen zich al voor bij uitzicht op groen, maar het meeste effect treedt op bij verblijf in het groen. De coronapandemie benadrukte het belang van welzijn en gezondheid voor de samenleving nog eens. Door de lockdown-maatregelen en de anderhalvemetersamenleving kwam een groot deel van het maatschappelijk leven tot stilstand. Groengebieden bleken een toevluchtsoord, die mensen hielp mentaal in balans te blijven. Door even te kunnen ontsnappen in de natuur werd het leven voor velen tijdens de lockdown-periode draaglijker.

Vanuit het besef dat natuur en landschap een essentiële bijdrage leveren aan een leefbare en duurzame samenleving, is het monitoren van recreatie in groenblauwe gebieden van wezenlijk belang. Voor het Compendium van de leefomgeving (CLO) worden deze gegevens geanalyseerd. De CLO-indicator 'Recreatie in groenblauwe gebieden' laat ontwikkelingen in het bezoek zien, zowel in groenblauwe omgevingen in het landelijk gebied als -via stadsparken- in de stedelijke omgeving. De indicator geeft weer welke typen natuur mensen bezoeken, welke activiteiten zij doen en wat de achtergrondkenmerken van bezoekers zijn. Uit de indicator blijkt onder meer dat wandelen -een laagdrempelige activiteit die tot op hoge leeftijd beoefend kan worden- de meest beoefende activiteit is in vrijwel alle onderzochte groenblauwe gebieden. Dit maakt het belang van een groene en gezonde leefomgeving des te belangrijker. Gezond ouder worden staat hoog op de (inter)nationale beleidsagenda, en preventie om een gezonde levensloop te bevorderen wordt een steeds belangrijker volksgezondheidsthema.

De actualisatie die dit rapport beschrijft gaat over het vrijetijdsgedrag van Nederlanders in 2018, dus nog voor covid ons land in zijn greep had. De indicator kan in de toekomst onderdeel zijn van de nog te ontwikkelen indicator maatschappelijke betrokkenheid bij natuur. Van belang daarvoor is dat de indicator op een zodanige wijze gemeten wordt, dat ontwikkelingen in het recreatief bezoek in de tijd eenduidig inzichtelijk worden. Door veranderingen in de vraagstelling in 2018 is dat voor dit jaar niet goed mogelijk. De nieuwste dataverzameling die in 2022/2023 plaatsheeft, lijkt deels een goede vergelijkingsbasis met eerdere jaren, maar de opzet is wel veranderd. Het onderzoek wordt sinds 2022 uitgevoerd door een andere partij, en daarmee gaat het ook om een ander onderzoekspanel. Indien de dataverzameling die in 2022/2023 plaatsvindt vervolg krijgt in latere jaren, zal de CLO-indicator opnieuw een sterke basis zijn voor de monitoring. Het is dus belangrijk om vinger aan de pols te houden, voor draagvlak voor natuur en landschap én voor welzijn en gezondheid van de samenleving.

Fransje Langers
Projectleider

Inhoud

Woord vooraf	5
Samenvatting	9
Summary	11
1 Inleiding	13
1.1 Aanleiding	13
1.2 Doelstelling en beknopte werkwijze	13
1.3 Leeswijzer	14
2 Werkwijze	15
3 Recreatie in groenblauwe gebieden	18
4 Ontwikkelingen in recreatieactiviteiten in groenblauwe gebieden	20
5 Bezoek groenblauwe gebieden naar achtergrondkenmerken in 2018	23
6 Toekomstige actualisaties	26
Literatuur	27
Verantwoording	29
Bijlage 1 Formulering twee relevante vragen in CVTO-enquête	30

Samenvatting

Om het recreatiegedrag in groenblauwe gebieden te kunnen monitoren, zijn data van het Continu Vrijetijdsonderzoek (CVTO) over de jaren 2006/2007, 2008/2009, 2010/2011, 2012/2013, 2015 en 2018 geanalyseerd. Voor het CVTO worden wekelijks circa 375 personen ondervraagd over hun vrijetijdsactiviteiten in de voorgaande week. Voor de studie is gefocust op het vrijetijdsgedrag in de omgevingen agrarisch gebied, bos, natuurgebied, park, recreatiegebied, rivier, plas en meer én zee. Per type gebied is een analyse gemaakt van bezoekersaantallen, ondernomen recreatieactiviteiten en achtergrondkenmerken van de bezoekers (waaronder leeftijd en stedelijkheid van de woonomgeving). Door veranderde vraagformuleringen konden de bevindingen uit 2018 niet vergeleken worden met eerdere jaren. Om die reden is ervoor gekozen de resultaten van 2018 los van de eerdere resultaten weer te geven. Het onderzoek wordt sinds 2022 uitgevoerd door een andere partij, en daarmee gaat het ook om een ander onderzoekspanel. Indien de dataverzameling die in 2022/2023 plaatsvindt vervolg krijgt in latere jaren, kan dit weer een goede basis vormen voor monitoring van de indicator recreatie in groenblauwe gebieden.

Bos populairste hoofdbestemming van vrijetijdsactiviteiten buitenshuis in 2018

Bos is in 2018 de populairste groenblauwe omgeving voor openluchtrecreatie: in totaal 14% van de deelnemers van het CVTO-onderzoek bezocht deze groenblauwe omgeving als hoofdbestemming voor hun vrijetijdsbesteding. Agrarisch gebied volgt op enige afstand: 10% van de respondenten koos voor deze omgeving voor haar vrijetijdsbesteding. Overige onderzochte omgevingen zijn aanzienlijk minder bezocht als hoofdbestemming: de derde populairste omgeving -met een bezoek door 4,8% van de respondenten- is natuurgebied. De zee werd door het kleinste aandeel respondenten (2,8%) gekozen als omgeving om te recreëren.

Het bezoek aan bos en agrarisch gebied als tussen- of hoofdbestemming neemt tussen 2006 en 2015 gestaag toe

In eerdere jaren (2006-2015) waren agrarisch gebied en bossen verreweg de meest bezochte groenblauwe gebieden als tussen- en/of hoofdbestemming voor vrijetijdsactiviteiten. Waar bosgebied tot aan 2010 het populairst was, was dat vanaf 2012 agrarisch gebied. Verder valt op dat alle *groene* omgevingen tussen 2006 en 2015 populairder zijn geworden onder de bevolking. Het aandeel respondenten dat een bezoek bracht aan agrarisch gebied nam het meest toe: van 10% in 2006 tot 15% in 2015. Bos liet in deze periode een stijging zien van 12 naar 14%, waarbij opvalt dat de toename in 2015 volgt op een afvlakking in 2012. Een continue gestage groei zien we bij het bezoek aan natuurgebieden. Waar groene gebieden populairder zijn geworden, geldt dat niet voor de *blauwe* omgevingen: tussen 2006 en 2015 daalt het aandeel respondenten dat een bezoek bracht aan rivier, plas, meer (van 6,1% naar 5,8%) en een daling is in deze periode ook zichtbaar voor het bezoek aan de zee (van 4,0% naar 3,1%).

Wandelen en fietsen populair in alle groene omgevingen (als hoofdbestemming) in 2018

Wandelen (38%) is in 2018 veruit de meest ondernomen activiteit in groenblauwe gebieden. Met 22% is fietsen de tweede meest ondernomen activiteit. Wandelsport en recreëren (zoals zonnen, luieren, barbecueën en picknicken) volgen op afstand (respectievelijk 12 en 11%). Bos en agrarisch gebied zijn de belangrijkste hoofdbestemming voor paardrijden en voor wielrennen/mountainbiken. Voor hardlopen is het park een belangrijke omgeving. Parken zijn ook een belangrijke omgeving voor recreëren, net als recreatiegebieden, rivier/plas/meer en de zee.

Agrarisch gebied (als tussen- of hoofdbestemming) steeds belangrijker voor hardlopen én bos voor mountainbiken in de periode 2006-2015

Het percentage mensen dat bos bezoekt om te wandelen is tussen 2006 en 2012 gestaag toegenomen en neemt in 2015 weer wat af. Ook de populariteit van andere activiteiten neemt tussen 2012 en 2015 af of blijft stabiel in de tijd. Opvallendst is het dalende aandeel respondenten dat het bos bezoekt voor de activiteit 'recreëren niet aan water': van 23% in 2008 naar 11% in 2015. Hoewel in omvang klein, springt de geleidelijke toename van agrarisch gebied voor hardlopen in het oog. Voor de activiteit 'mountainbiken' zien we dat het percentage respondenten dat naar het bos gaat iets is toegenomen.

Minder bezoek aan groenblauwe gebieden door jongeren en inwoners uit (zeer) sterk stedelijke omgevingen

Onder bezoekers van groenblauwe gebieden zijn relatief minder jongeren en begintwintigers en meer zestigplussers. Verder zien we dat onder mensen die in een weinig stedelijke omgeving wonen het bezoek aan groenblauwe gebieden hoger is, terwijl onder personen die in een sterk stedelijke omgeving het bezoek aan groenblauwe gebieden juist lager is.

Summary

Recreational activities in green/blue areas were monitored by analysing data from the Continu Vrijetijdsonderzoek (CVTO), an ongoing leisure activities survey, for the years 2006/2007, 2008/2009, 2010/2011, 2012/2013, 2015 and 2018. In the CVTO each week about 375 people are questioned about their leisure activities over the past week. This study focuses on leisure activities in and around farmland, forests, natural areas, parks, recreation areas, rivers, water bodies and the sea. For each type of area an analysis was made of visitor numbers, recreational activities and background information on visitors (including age and urbanicity of home address). As the questions were formulated differently from previous surveys, the 2018 data could not be compared with previous years. For this reason a decision was made to present the 2018 results separately from previous results. Since 2022 the survey has been carried out by a different party with a different research panel. If the data collection for 2022/2023 is repeated in subsequent years, this will again form a good basis for monitoring the recreation indicator in green/blue areas.

Forests the most popular main destinations for outdoor leisure activities in 2018

In 2018 forests were the most popular green/blue environment for outdoor recreation: in total 14% of participants in the CVTO survey visited these green/blue environments as the main destination for their leisure activities, followed at some distance by farmland, which was chosen by 10% of respondents. The other environments in the survey were visited less as a main destination: the third most popular environment, visited by 4.8% of respondents, is natural areas. The sea was chosen by the smallest proportion of respondents (2.8%) as their favoured recreational environment.

Visits to forests and farmland as a main or sub destination increased steadily between 2006 and 2015

In previous years (2006–2015) farmland and forests were by far the most visited green/blue areas as a main or sub destination for recreational activities. Forests were the most popular destination until 2010; since then farmland has been the most popular. A further clear trend between 2006 and 2015 is that all *green* environments became more popular. The proportion of respondents that visited farmland increased the most: from 10% in 2006 to 15% in 2015. In the same period, visits to forests rose from 12% to 14%, with the rise in 2015 following a levelling off in 2012. Visits to natural areas showed a continual increase. Whereas green areas became more popular, this does not apply to *blue* environments: between 2006 and 2015 the proportion of respondents visiting rivers and water bodies declined (from 6.1% to 5.8%), as did the proportion of respondents visiting the sea (from 4.0% to 3.1%).

Walking and cycling popular in all green environments (as main destination) in 2018

In 2018, walking (38%) was by far the most popular activity in green/blue areas. At 22%, cycling was the second most popular activity. Some way behind were hiking and less active leisure activities such as sunbathing, relaxing, barbecuing and picnicking (12% and 11%, respectively). Forests and farmland are the most important main destinations for horse riding and bicycle racing/mountain biking. Parks are important locations for running. Parks are also important environments for less active leisure activities, as are recreation areas, rivers and water bodies, and the sea.

Farmland (as a main or sub destination) increasingly important for running and forests for mountain biking in the period 2006–2015

The percentage of people visiting forests to walk increased steadily between 2006 and 2012 and then declined slightly in 2015. The popularity of other activities also fell off or remained stable between 2012 and 2015. The biggest change was the drop in the proportion of respondents visiting forests for 'leisure not involving water', from 23% in 2008 to 11% in 2015. Although the numbers are small, the gradual increase in running in farmland environments also stands out. A slight increase can be seen in the percentage of respondents visiting forest for mountain biking.

Fewer visits to green/blue areas by young people and residents of heavily urbanised environments

Relatively fewer young people and those in their early twenties visit green/blue areas and relatively more in the over sixties age group. Furthermore, people living in less urbanised environments are more likely to visit green/blue areas, while people living in heavily urbanised areas are less likely.

---

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De indicator 'Recreatie in groenblauwe gebieden' is één van de indicatoren van het Compendium voor de Leefomgeving (CLO). Het CLO is een website met feiten en cijfers over milieu, natuur en ruimte in Nederland. Het is een uitgave van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en Wageningen University & Research (WUR). Deze vier organisaties ontsluiten in het Compendium zowel gegevens die zij zelf beheren, als gegevens die beschikbaar worden gesteld door andere partijen. De WUR-bijdrage wordt gecoördineerd door WOT Natuur en Milieu (Wettelijke Onderzoekstaken Natuur en Milieu). De wetenschappelijk onderbouwde feiten en cijfers worden gepresenteerd op indicatorpagina's en zijn bedoeld ter ondersteuning van de maatschappelijke discussie en keuzes op het gebied van milieu, natuur en ruimte. De informatie uit het Compendium dient ter informatie van gebruikers, zoals beleidsmedewerkers, wetenschappers, journalisten en burgers. Een deel van de indicatoren wordt gebruikt bij beleidsevaluaties, zoals de Balans van de Leefomgeving. Deze Balans gaat over de staat van de leefomgeving en het leefomgevingsbeleid van de overheid.

WOT Natuur en Milieu heeft Wageningen Environmental Research (WENR) gevraagd om de CLO-indicator 'Recreatie in groenblauwe gebieden' (indicator 1258 binnen het onderwerp 'Landschap', trefwoord 'Recreatie') te actualiseren. De indicator is gebaseerd op data van het Continu Vrijtijdsonderzoek (CVTO) van NBTC-NIPO Research (NNR) over vrijetijdsgedrag van de Nederlandse bevolking. De CLO-indicator wordt sinds 2006 gemonitord. De vijfde en laatste actualisatie betrof recreatiecijfers over het jaar 2015 (Langers, 2018). Nadien is het CVTO nog eenmaal uitgevoerd, in 2018. NBTC-NIPO maakte gebruik van het NIPObase-onderzoekspanel van Kantar voor het CVTO. Deze samenwerking is in 2020 gestopt en daarmee is ook het CVTO in zijn huidige vorm opgehouden te bestaan. In 2021 heeft een werkgroep naar de mogelijke opzet van nieuw onderzoek naar vrijetijdsactiviteiten, als vervolg op het CVTO, gekeken. In de loop van 2022 werd duidelijk dat het CVTO een vervolg heeft gekregen met het Veldwerk Nederlands Vrijtijdsonderzoek (VNV). In het slothoofdstuk gaan we nader in op mogelijkheden en beperkingen van het VNV voor nieuwe actualisaties van de indicator na 2018.

De huidige actualisatie heeft betrekking op de gegevens van 2018, en geeft daarmee inzicht in de recente ontwikkelingen in het recreatief gebruik. Dit achtergrondrapport doet verslag van deze analyses.

1.2 Doelstelling en beknopte werkwijze

Het project heeft tot doel de ontwikkeling van het bezoek aan groenblauwe gebieden voor recreatie-activiteiten in de periode 2006-2018 in beeld te brengen op basis van data van het Continu vrijetijdsonderzoek (CVTO). Hiertoe dienen de meest actuele bezoekcijfers (2018) gecombineerd te worden met eerdere data uit 2006/2007, 2008/2009, 2010/2011, 2012/2013 en 2015.

De bevindingen vormen de actualisatie van de indicator 'Recreatie in groenblauwe gebieden' (indicator 1258 uit het onderwerp 'Landschap') van het Compendium voor de Leefomgeving. De term groenblauwe gebieden die voor de indicator wordt gebruikt bestaat uit de componenten 'groen' en 'blauw'. Onder groene gebieden verstaan we bossen, natuurgebieden (zowel droge gebieden zoals heide en stuifzanden, als natte gebieden zoals vennen en moerassen), parken, aangelegde recreatiegebieden en het agrarisch gebied. Blauwe gebieden omvatten rivieren, kanalen, grote meren zoals het IJsselmeer, plassen en de Noordzee.

De indicator moet antwoord geven op de vraag in welke mate mensen in het groen of nabij water recreëren en of deze recreatiebezoeken toe- of afnemen door de jaren heen. Door veranderingen in de vraagstelling

---

bleek in de loop van het onderzoek dat de data uit 2018 niet goed vergelijkbaar zijn met eerdere jaren. Om die reden is besloten de data uit 2018 apart van de eerdere ontwikkelingen tussen 2006 en 2015 te presenteren.

1.3 Leeswijzer

Dit document biedt achtergrondinformatie bij de indicator 'Recreatie in groenblauwe gebieden'. In hoofdstuk 2 wordt dieper ingegaan op de werkwijze om te komen tot de actualisatie van de indicator. Vervolgens worden in de volgende hoofdstukken de cijfers over het bezoek gepresenteerd. In hoofdstuk 3 staat het bezoek aan groenblauwe omgevingen in 2018 én de ontwikkeling van bezoekersaantallen tussen 2006 en 2015 centraal. In hoofdstuk 4 kijken we naar typen activiteiten die mensen doen in deze omgevingen in 2018 en verschuivingen in typen activiteiten in de periode 2006-2015. Hoofdstuk 5 gaat nader in op achtergrondkenmerken van mensen: leeftijd, stedelijkheid woonomgeving, provinciale herkomst en sociale klasse. Het rapport sluit af met een reflectie op toekomstige actualisaties van de indicator in hoofdstuk 6.

2 Werkwijze

De ambitie van dit actualisatieproject is om op basis van het CVTO (Continu Vrijtijdsonderzoek) te analyseren of het bezoek aan groenblauwe gebieden voor recreatieactiviteiten in de loop van de jaren 2006/2007, 2008/2009, 2010/2011, 2012/2013, 2015 én 2018 is veranderd.

Het CVTO brengt het vrijetijdsgedrag van inwoners van Nederland in beeld. Het betreft de vrije tijd die men buiten de eigen woning doorbrengt. Het CVTO is een wekelijks online onderzoek, dat bestaat uit 52 weekmetingen. In totaal worden wekelijks netto circa 375 personen van alle leeftijden ondervraagd (kinderen tot 13 jaar samen met een volwassene) over hun vrijetijdsactiviteiten in de voorafgaande week. Voor het werven van respondenten maakt het CVTO gebruik van de TNS NIPObase, een database van meer dan 150.000 personen die onder andere via hun eigen PC meewerken aan onderzoek. Het CVTO meet een heel jaar lang; de looptijd was telkens van april/mei tot april/mei. Vanaf 2015 is de looptijd veranderd in januari tot december. CVTO-data vanaf 2006 worden voor de indicator 'Recreatie in groenblauwe gebieden' gebruikt. De vraagformulering van vóór 2006 wijkt af van latere jaren; tussen 2006 en 2015 is de vraagstelling gelijk gebleven. In de laatste editie van de CVTO (2018) hebben zich wel wijzigingen voorgedaan in de formulering van relevante vragen en antwoordmogelijkheden. Verderop in dit hoofdstuk wordt hier nader op ingegaan. De nog ontbrekende recentste CVTO-data van 2018 zijn voor de actualisatie aangeschaft.

In relatie tot natuurbezoek zijn twee vragen uit de CVTO-weekmetingen het relevantst:

- vraag 110 over activiteiten buitenshuis die de respondent in de afgelopen week heeft ondernomen en – daaraan gekoppeld –
- vraag 870 over de omgeving waarin deze activiteiten plaatsvonden.

In bijlage 1 is de volledige formulering van deze twee vragen weergegeven.

Vraag naar activiteiten

De vraag naar activiteiten kent in totaal circa 87 voorgecodeerde antwoorden (lees: activiteiten), verdeeld over elf clusters van activiteiten (NBTC-NIPO Research, 2019). Enkel de activiteiten binnen de clusters (1) buitenrecreatie, (2) watersport en (3) sport & sportieve recreatie zijn relevant voor onderhavige studie, omdat alleen voor in totaal vijftien buitenactiviteiten (zie tabel 2.1) uit deze drie clusters gevraagd is naar het type omgeving waarin de activiteit is gedaan.

Tabel 2.1 *Activiteiten waarbij binnen het CVTO naar de omgeving is gevraagd.*

Buitenrecreatie	Watersport	Sport & sportieve recreatie
wandelen	kanoën/roeien	joggen/hardlopen
fietsen	surfen	outdoor-sportactiviteiten ¹
recreëren	varen/zeilen	paardensport
toertochtjes met de auto ¹	vissen	schaatsen/skeelers/skaten
toertochtjes met de motor ¹		wandelsport
		wielrennen/mountainbiken

¹ Deze activiteit is voor de indicator buiten beschouwing gelaten.

In 2018 heeft voor het eerst sinds 2006 een aanpassing plaatsgevonden in de bevraagde vrijetijdsactiviteiten, zo blijkt uit de ontvangen dataset en het achterliggende basisrapport over deze dataset (NBTC-NIPO Research, 2019). Waar in 2018 87 vrijetijdsactiviteiten zijn voorgelegd, waren dat in eerdere jaren 120 activiteiten. Deze kortere lijst houdt onder meer verband met de samenvoeging van activiteiten tot nieuwe samengestelde categorieën. Vaak ligt aan deze keuze een vrij laag aantal waarnemingen voor iedere afzonderlijke activiteit in eerdere edities ten grondslag (NBTC-NIPO Research, 2019). Ook zijn nieuwe en in

---

populariteit opkomende activiteiten aan het onderzoek toegevoegd. In bijlage 1 is weergegeven om welke aanpassingen het gaat voor de buitenactiviteiten die relevant zijn voor de indicator. Belangrijkste verandering is dat de activiteit 'schaatsen' is toegevoegd aan de categorie 'skeelers/skaten'. Dit zal enige bias geven.

In totaal twaalf van de vijftien activiteiten zijn betrokken in de analyse. Activiteiten die niet betrokken zijn, zijn (1) toertochtjes met de auto en (2) toertochtjes met de motor. Zij vallen af, omdat zij in eerdere jaren ook buiten beschouwing bleven. Ook (3) outdoor-sportactiviteiten zijn niet meegenomen: dit is een nieuwe activiteit in 2018, waardoor vergelijking met eerdere jaren niet mogelijk is. De overige twaalf activiteiten zijn teruggebracht tot negen activiteiten, door -net als eerdere jaren- de vier watersportactiviteiten in te dikken tot één activiteit watersport:

- wandelen;
- fietsen;
- recreëren (zoals zonnen, luieren, barbecueën en picknicken);
- watersport;
- joggen/hardlopen;
- paardensport;
- schaatsen/skeelers/skaten;
- wandelsport;
- wielrennen/mountainbiken.

Vraag naar omgevingen

De vraag naar omgevingen kent twaalf typen omgevingen. Zoals hiervoor is aangegeven, is in CVTO slechts voor een beperkt aantal vrijetijdsactiviteiten naar het type omgeving gevraagd. Bovendien is in alle edities alleen bij de laatste keer in de week dat een activiteit is uitgevoerd, door de respondent naar de omgeving gevraagd. Heeft een respondent twee keer die week gewandeld, dan is dus enkel voor de laatste wandeling genoteerd in welke omgeving de wandeling heeft plaatsgevonden. Heeft een respondent één keer gewandeld en één keer gefietst, dan is voor beide activiteiten het type omgeving weergegeven.

Ten opzichte van eerdere edities is de wijze van beantwoorden van de omgevingsvraag op één punt veranderd, die wezenlijke consequenties heeft als het gaat om vergelijking met eerdere jaren. De aanpassing die gedaan is, is dat de omgevingsvraag in 2018 gesteld is als 'single respons vraag', waar in eerdere jaren de vraag altijd meervoudig was gesteld. Anders gezegd, waar in eerdere jaren meerdere omgevingen konden worden aangekruist bij een ondernomen activiteit¹, konden respondenten in 2018 slechts één omgeving noemen. Wanneer een respondent tijdens de activiteit in meerdere omgevingen was geweest, werd in 2018 gevraagd de omgeving aan te kruisen, waar hij het langst was geweest (zie ook bijlage 1).

Een bias treedt daarmee op. De andere wijze van bevraging leidt ertoe dat in 2018 minder omgevingsbezoeken zijn genoemd (want maximaal één omgeving per activiteit). Ook is het aannemelijk dat dit minder noemen niet gelijk voorkomt voor alle omgevingen. Het minder noemen kan zich bijvoorbeeld meer voordoen voor omgevingen die relatief vaak grenzen aan de woonplaats van de respondent (zoals agrarisch gebied), die bijvoorbeeld voor een fietstocht een tussenbestemming vormen om een andere omgeving te bereiken. De bias door de vraagaanpassing maakt dat het niet zuiver is om de bevindingen omtrent het bezoek aan groenblauwe omgevingen te vergelijken met eerdere jaren.

De bevindingen omtrent bezoek aan groenblauwe omgevingen voor 2018 kunnen dus niet worden vergeleken met eerdere jaren. Ze worden apart gepresenteerd. Vooraf aan de analyses zijn bewerkingen op de dataset van 2018 uitgevoerd. Hieronder volgt een overzicht van de bewerkingsstappen, met daarbij een cijfermatig beeld van de omvang van de uiteindelijke analysebestanden.

Voor de analyse van de indicator 'Recreatie in groenblauwe gebieden' zijn de onderscheiden omgevingen teruggebracht tot zeven typen omgevingen (voor een nadere toelichting, zie bijlage 1). Het gaat om:

- agrarisch gebied;
- bos;
- natuurgebied (heide, duin, nat natuurgebied);

---

¹ In 2015 was dit het geval voor gemiddeld circa 20% van de ondernomen activiteiten en voor fietsen ging het zelfs om 30% van de fietstochten.

- park;
- recreatiegebied;
- rivier/plas/meer;
- zee.

De kern van het onderzoek vormen SPSS-analyses die op de CVTO-data zijn gedaan. Per type omgeving is voor 2018 in beeld gebracht welk deel van de respondenten deze voor recreatiedoeleinden bezocht heeft (en eerder is voor de periode 2006-2015 geanalyseerd hoe het bezoek zich in de tijd heeft ontwikkeld). Tevens is per type omgeving nagegaan of er verschillen zijn in beoefende recreatie-activiteiten en in de achtergrond (leeftijd, mate van stedelijkheid, provinciale herkomst, sociale klasse) van recreanten.

Het originele CVTO-bestand met weekmetingen van 2018 omvat 16.339 respondenten. Samen hebben zij 86.346 activiteiten gedaan in de bevraagde week. Hiervan behoren 26.222 activiteiten (30%) tot de twaalf buitenactiviteiten² waarvoor naar de omgeving is gevraagd. Deze buitenactiviteiten zijn gedaan door 9.789 respondenten. Diverse respondenten hebben een activiteit die week meerdere keren gedaan. Omdat alleen voor de laatste keer dat de activiteit is gedaan, de omgeving is meegenomen, is de dataset verder ingedikt tot alleen deze 15.300 activiteiten. Niet alle activiteiten zijn in groenblauwe gebieden gedaan: deze activiteiten zijn verwijderd, net als activiteiten waarvan de omgeving niet is ingevuld. Resultaat van dit alles is dat 8.892 activiteiten, gedaan door 5.574 respondenten, behouden blijven in de analyse. De data zijn op het niveau van omgevingen geanalyseerd. In tabel 2.2 is aangegeven hoeveel activiteiten per omgeving gedaan zijn door hoeveel respondenten. Net als in eerdere jaren zijn de ongewogen data geanalyseerd. Voor de analyse naar achtergrondkenmerken zijn de 5.574 respondenten die actief waren in een groenblauwe omgeving op achtergrondkenmerken vergeleken met alle 16.339 respondenten in de dataset.

Tabel 2.2 *Overzicht van aantallen activiteiten en respondenten per groenblauwe omgeving, in analysebestanden 2018.*

Omgeving	Aantal activiteiten	Aantal respondenten
Agrarisch gebied	2.009	1.642
Bos	2.776	2.202
Natuurgebied	830	709
Park	806	706
Recreatiegebied	1.039	881
Rivier/plas/meer	892	792
Zee	540	457

² Dit is dus exclusief de activiteiten die we buiten beschouwing laten (toertochtjes met auto, toertochtjes met motor, outdoor-sportactiviteiten).

3 Recreatie in groenblauwe gebieden

In hoofdstuk 2 meldden we dat de vraagstelling van de omgevingsvraag in 2018 zodanig afwijkt van de eerdere omgevingsvraag dat daarmee vergelijking van het recreatief bezoek in 2018 met eerdere jaren niet zuiver is. Om die reden bespreken we de bevindingen van 2018 apart en geven we voor de volledigheid ook de trend in eerdere jaren (2006-2015) weer.

De afwijking in vraagstelling is dat in eerdere jaren meerdere omgevingen konden worden genoemd waar de vrijetijdsactiviteit plaats had en in 2018 nog slechts één omgeving: de omgeving waar de respondent het langst was geweest voor de betreffende activiteit. We nemen aan dat deze omgeving daarmee de hoofdbestemming van de activiteit was.

Bos meest populaire hoofdbestemming van vrijetijdsactiviteiten buitenshuis in 2018

Tabel 3.1 (grafisch weergegeven in figuur 3.1) geeft het percentage respondenten weer dat in 2018 groenblauwe omgevingen als hoofdbestemming bezocht voor hun vrijetijdsbesteding. De tabel laat zien dat bos de populairste groenblauwe omgeving is. In totaal (afgerond³) 14% van de respondenten bezocht bosgebied in 2018 voor recreatiedoeleinden. Agrarisch gebied volgt op enige afstand: 10% van de respondenten koos voor deze omgeving voor hun vrijetijdsbesteding. De overige omgevingen zijn aanzienlijk minder bezocht als hoofdbestemming: de derde populairste omgeving -met een bezoek door 4,8% van de respondenten- is natuurgebied. De zee werd door het kleinste aandeel respondenten (2,8%) gekozen als omgeving om te recreëren.

Tabel 3.1 Percentage respondenten dat een groenblauwe omgeving als hoofdbestemming heeft bezocht bij het uitoefenen van vrijetijdsactiviteiten, de laatste keer dat activiteiten zijn gedaan (n=16.339).

Omgeving	2018
Bos	13,5
Agrarisch gebied	10,0
Natuurgebied	4,8
Rivier, plas, meer	4,3
Park	4,3
Recreatiegebied	2,8
Zee	2,8

Bron: CVTO, bewerking door Wageningen Environmental Research (WENR).

Figuur 3.1 Percentage respondenten dat een groenblauwe omgeving als hoofdbestemming heeft bezocht bij het uitoefenen van vrijetijdsactiviteiten, de laatste keer dat activiteiten zijn gedaan (n=16.339).

³ In de tekst worden percentages boven 10% zonder decimaal weergegeven.

Het bezoek aan bos en agrarisch gebied als tussen- of hoofdbestemming neemt tussen 2006 en 2015 gestaag toe

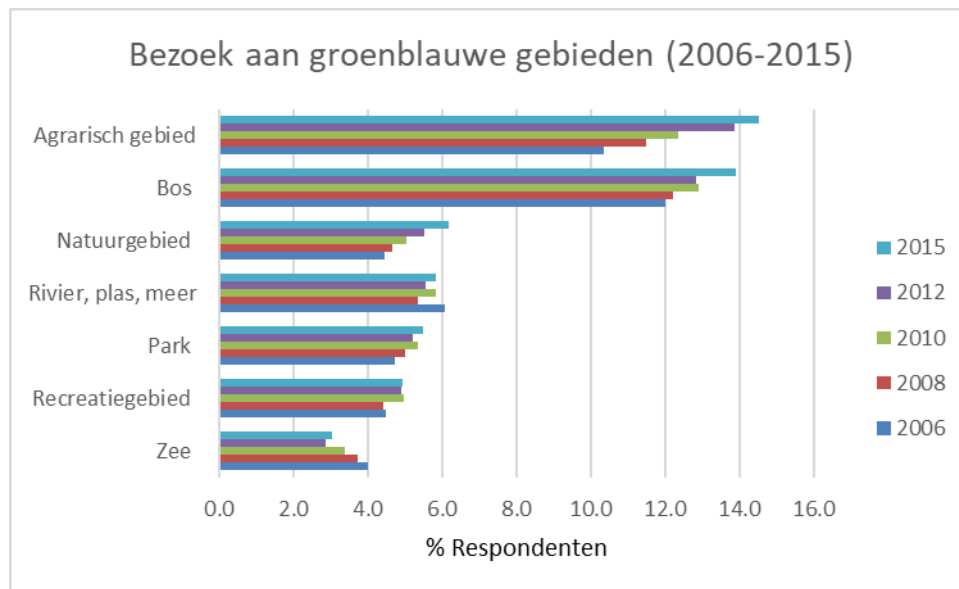
In eerdere jaren (2006-2015) waren agrarisch gebied en bossen verreweg de meest bezochte groenblauwe gebieden als tussen- en/of hoofdbestemming voor vrijetijdsactiviteiten, zo blijkt uit tabel 3.2. Waar bosgebied tot aan 2010 het populairst was, was dat vanaf 2012 agrarisch gebied. Verder valt op dat alle *groene* omgevingen tussen 2006 en 2015 populairder zijn geworden onder de bevolking. Het aandeel respondenten dat een bezoek bracht aan agrarisch gebied nam het meest toe: van 10% in 2006 tot 15% in 2015. Bos liet in deze periode een stijging zien van 12 naar 14%, waarbij opvalt dat de toename in 2015 volgt op een afvlakking in 2012. Een continu gestage groei zien we bij het bezoek aan natuurgebieden. Waar *groene* gebieden populairder zijn geworden, geldt dat niet voor de *blauwe* omgevingen. Tussen 2006 en 2015 daalt het aandeel respondenten dat een bezoek bracht aan rivier, plas, meer (van 6,1% naar 5,8%). Een daling is in deze periode ook zichtbaar voor het bezoek aan de zee (van 4,0% naar 3,1%).

Tabel 3.2 Percentage respondenten dat een groenblauwe omgeving heeft bezocht (als tussen- of hoofdbestemming) bij het uitoefenen van vrijetijdsactiviteiten, de laatste keer dat activiteiten zijn gedaan.

Omgeving	2006	2008	2010	2012	2015
Agrarisch gebied	10,4	11,5	12,4	13,9	14,5
Bos	12,0	12,2	12,9	12,8	13,9
Natuurgebied	4,5	4,7	5,1	5,5	6,2
Rivier, plas, meer	6,1	5,3	5,8	5,6	5,8
Park	4,7	5,0	5,4	5,2	5,5
Recreatiegebied	4,5	4,4	5,0	4,9	4,9
Zee	4,0	3,7	3,4	2,9	3,1

Bron: CVTO, bewerking door Wageningen Environmental Research (WENR).

Ten opzichte van 2012 valt op dat in 2015 bijna alle omgevingen een bezoekersstijging lieten zien. Het aandeel respondenten dat een bezoek bracht nam toe voor agrarisch gebied, bos, natuurgebied, rivier, plas, meer, parken en zee. Die stijging is voor een aantal omgevingen een voortzetting van de trend die eerder is begonnen, zoals hiervoor is weergegeven.

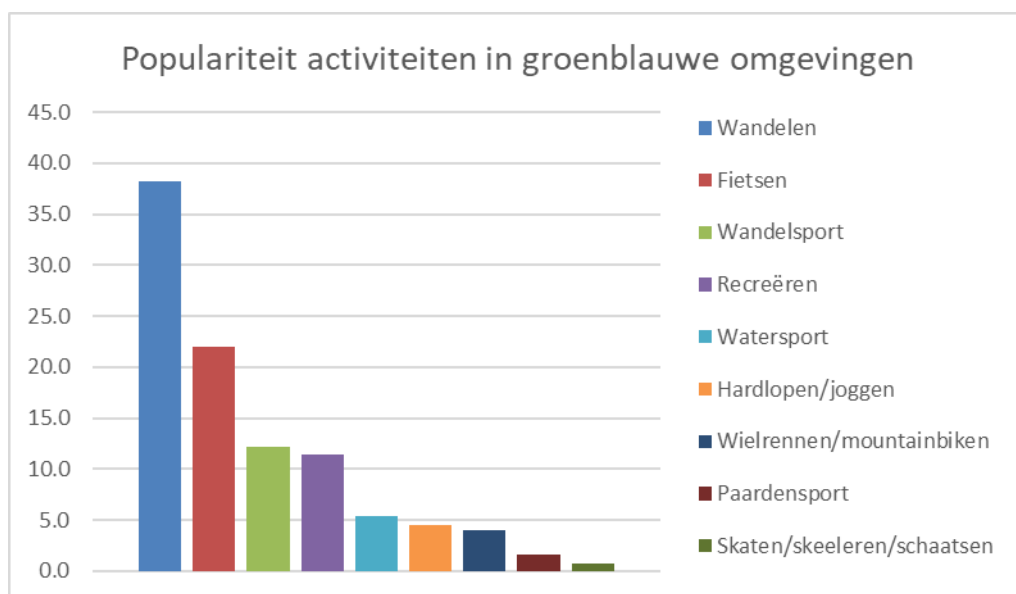

Figuur 3.2 Percentage respondenten dat een omgeving heeft bezocht (als tussen- of hoofdbestemming) bij het uitoefenen van vrijetijdsactiviteiten, de laatste keer dat activiteiten zijn uitgevoerd, in de periode 2006-2015 (bron: CVTO, bewerking door WENR).

4 Ontwikkelingen in recreatieactiviteiten in groenblauwe gebieden

De vraag over omgevingen is in de CVTO-enquête gerelateerd aan de eerdere vraag naar ondernomen activiteiten. In dit hoofdstuk kijken we naar de populariteit van de bevestigde buitenactiviteiten per type omgeving, gebaseerd op de laatste keer dat een activiteit die week door de respondent is gedaan. Dat is immers de activiteit waarvoor in alle CVTO-edities naar omgeving is gevraagd (zie hoofdstuk 2). Daarbij zoomen we in op de situatie voor 2018. Vanwege de andere vraagstelling van de omgevingsvraag kan 2018 niet vergeleken worden met eerdere jaren. Voor een beeld van de ontwikkelingen in de tijd kijken we naar de periode 2006-2015.

Figuur 4.1 laat zien dat wandelen (38%) in 2018 veruit de meest ondernomen activiteit in groenblauwe gebieden is. Met 22% is fietsen de tweede meest ondernomen activiteit. Wandelsport en recreëren (respectievelijk 12 en 11%) volgen op afstand. Watersport, hardlopen en wielrennen/mountainbiken maken elk tussen de 4 en 6% uit van het totaal aan activiteiten. Minder dan 2% van het totaal aan activiteiten in groenblauwe gebieden nemen paardensport en schatsen/skeelers/schaatsen voor hun rekening.

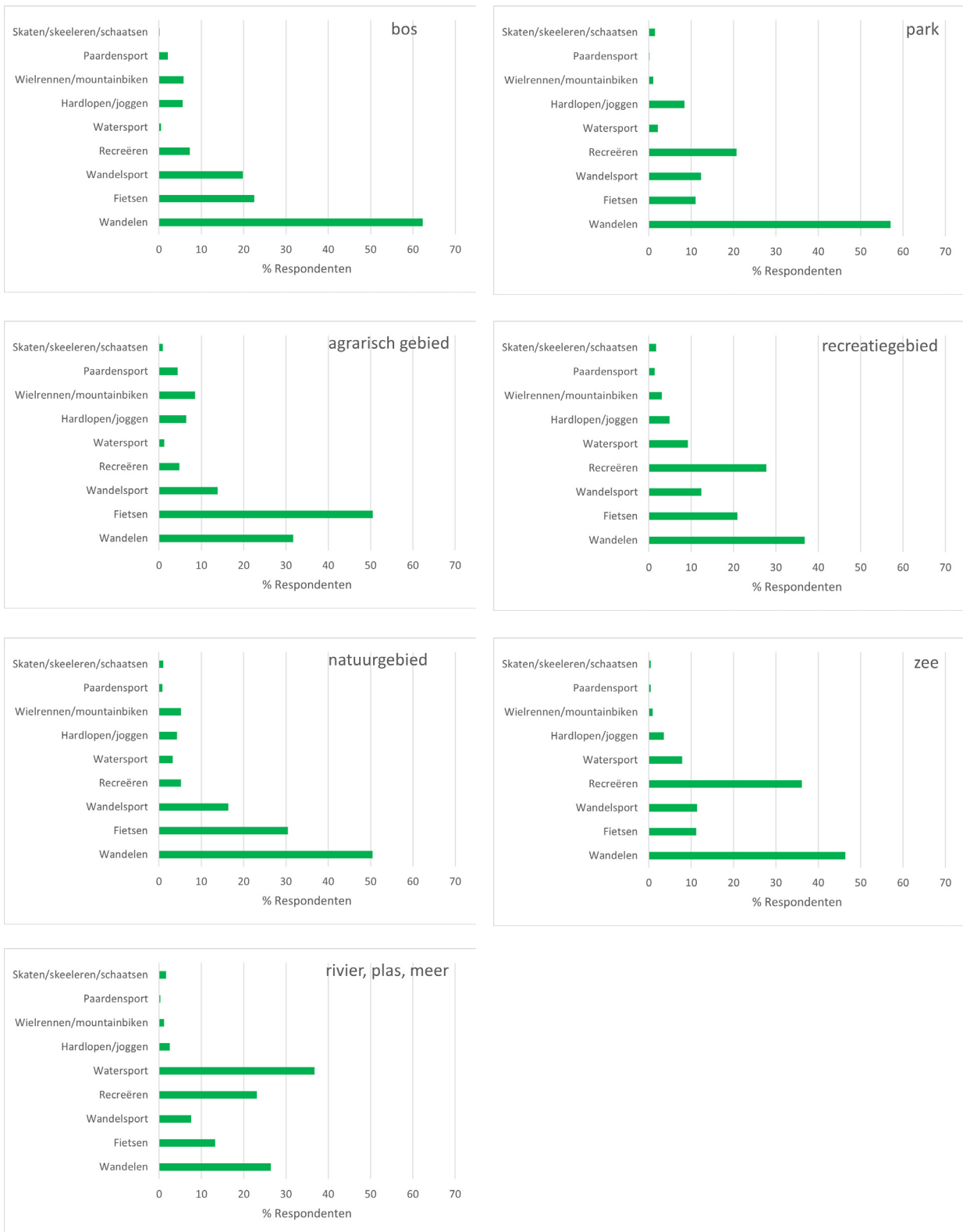

Figuur 4.1 Percentage activiteiten, de laatste keer dat de activiteit die week is uitgevoerd, in een groenblauwe omgeving, in 2018 (n=8.892).

In figuur 4.2 is per type omgeving weergegeven hoeveel respondenten een bepaalde activiteit hebben gedaan⁴. Het grote aandeel van de activiteiten 'wandelen' maakt dat deze activiteit in de meeste groenblauwe omgevingen het meest ondernomen is. In vijf van de zeven omgevingen is wandelen de meest beoefende activiteit van respondenten. Verder maakt figuur 4.2 duidelijk dat de accenten steeds wat anders liggen, afhankelijk van de omgeving. De figuur laat zien dat wandelen veruit de populairste activiteit is in bos: 62% van de respondenten die een bos bezoekt, doet dit om hier te wandelen. Ook in het stadspark komen veruit de meeste respondenten (57%) voor een wandeling. Agrarisch gebied bezoeken de meeste respondenten (51%) in hun vrije tijd om te fietsen. In natuurgebied en bos is fietsen na wandelen de tweede activiteit. In rivier-, plas- en merengebied is watersport –zoals verwacht– de meest beoefende activiteit, terwijl recreëren (zoals zonnen, luieren, barbecueën en picknicken) –na wandelen– de populairste activiteit is aan zee, in recreatiegebied, en in het stadspark.

⁴ De analyse-eenheid is in figuur 4.2 de respondent, waar die in figuur 4.1 de laatste activiteit is. Een respondent kan meerdere activiteiten in eenzelfde omgeving hebben gedaan, waardoor de percentages in figuur 4.2 optellen tot boven 100%.

Figuur 4.2 maakt voorts duidelijk dat bos en agrarisch gebied de belangrijkste omgevingen zijn voor paardrijden en voor wielrennen/mountainbiken. Voor hardlopen is het park een belangrijke omgeving. Parken zijn ook een belangrijke omgeving voor recreëren, net als recreatiegebieden, rivier/plas/meer en de zee.

Figuur 4.2 Percentage respondenten dat een vrijetijdsactiviteit heeft gedaan, de laatste keer dat de activiteit die week is uitgevoerd, per type omgeving, in 2018 (bron: CVTO, bewerking door WENR).

In tabel 4.1 is voor de periode 2006-2015 de ontwikkeling van het percentage respondenten dat een vrijetijdsactiviteit heeft gedaan weergegeven per type omgeving. Het gaat dan om omgeving als tussen- of hoofdbestemming. Omdat in 2018 alleen naar de hoofdbestemming is gevraagd én omdat er aanpassingen zijn gedaan in de voorgelegde activiteiten in 2018 (activiteiten samengevoegd, etc.), kunnen de bevindingen van 2018 niet vergeleken worden met eerdere jaren. Voor de periode 2006-2015 kon de vergelijking bovendien alleen gedaan worden voor de twee meest bezochte gebieden: agrarisch gebied en bos. Gegevens van andere gebieden in 2012 waren niet voorhanden.

De tabel maakt duidelijk dat wandelen in alle jaren (2006-2015) de meest beoefende activiteit is in bos. Daarbij valt op dat het percentage mensen dat het bos bezoekt om te wandelen tussen 2006 en 2012 gestaag is toegenomen van 51% naar 61%, maar in 2015 wat afneemt. Ook de populariteit van andere activiteiten neemt tussen 2012 en 2015 af of blijft stabiel in de tijd. In het oog springend is de afname van het aandeel respondenten dat bos bezoekt voor de activiteit 'recreëren niet aan water': van 24% in 2008 naar 11% in 2015. Een uitzondering op de dalende tendens dan wel stabilisering in bosactiviteiten vormt de activiteit 'mountainbiken': het percentage respondenten dat naar het bos gaat om te mountainbiken is iets toegenomen: van 3,7% in 2012 tot 4,1% in 2015. In agrarisch gebied valt de geleidelijke toename van het percentage respondenten dat recreatief fietst op: van 48% in 2008 naar 54% in 2015. Ook hier neemt 'recreëren niet aan water' af aan betekenis, terwijl het percentage respondenten dat het agrarisch gebied bezoekt voor hardlopen sinds 2006 is gegroeid van 5,1 naar 7,6%.

Tabel 4.1 *Het percentage respondenten dat een vrijetijdsactiviteit heeft gedaan, de laatste keer dat de activiteit die week is uitgevoerd, per type omgeving (bos, agrarisch gebied) in de periode 2006-2015 (bron: CVTO, bewerking door WENR).*

	Bos					Agrarisch gebied				
	2006	2008	2010	2012	2015	2006	2008	2010	2012	2015
Wandelen	51,0	54,4	59,8	60,7	57,0	31,2	35,2	39,2	42,6	37,5
Fietsen	22,5	20,8	23,7	29,3	27,7	50,3	47,8	49,2	53,0	54,2
Recreëren aan water	1,6	1,3	1,5	0,9	0,7	2,6	2,9	1,2	1,1	0,7
Recreëren niet aan water	23,2	24,0	15,9	12,0	11,0	6,4	5,8	6,5	2,7	2,1
Wandelsport	11,0	10,6	8,0	10,4	9,6	8,9	9,2	8,1	9,4	7,4
Hardlopen/trimmen/joggen	5,0	5,2	5,7	6,0	5,9	5,1	5,5	5,3	6,9	7,6
Mountainbiken	3,6	3,5	3,5	3,7	4,1	1,6	1,7	1,5	1,4	1,6
Paardensport	2,1	1,6	2,1	1,8	2,1	4,1	4,6	4,3	3,1	3,1
Wielrennen	0,9	1,3	0,9	1,5	1,4	4,4	4,2	3,4	4,9	5,4
Skaten/skeelers	0,4	0,1	0,0	0,1	0,2	1,6	0,9	0,5	1,0	0,7
Watersport	0,4	0,4	0,3	0,2	0,2	2,9	2,1	2,0	2,0	1,7

Samengevat laten de cijfers over 2006-2015 het volgende zien:

- Wandelen en fietsen zijn veruit de meest ondernomen activiteiten in groenblauwe gebieden.
- In vijf van de zeven omgevingen is wandelen in 2018 de meest ondernomen vrijetijdsactiviteit. Het meest uitgesproken is dit in bos en (stads)parken, waar in 2018 zelfs bijna drie maal meer werd gewandeld dan de tweede meest beoefende activiteit (respectievelijk fietsen in bos, recreëren in stadspark).
- In het agrarisch gebied wordt juist meer gefietst dan gewandeld, terwijl in rivier-, plassen- en merengebied watersport de belangrijkste activiteit is. Wandelen komt hier op de tweede plaats.
- Het percentage mensen dat bos bezoekt om te wandelen is tussen 2006 en 2012 gestaag toegenomen, en neemt in 2015 weer wat af. Ook diverse andere activiteiten laten een afname zien tussen 2012-2015. Hoewel in omvang klein, springt de geleidelijke toename van bosbezoek om te mountainbiken in het oog, net als het bezoek van agrarisch gebied voor hardlopen.

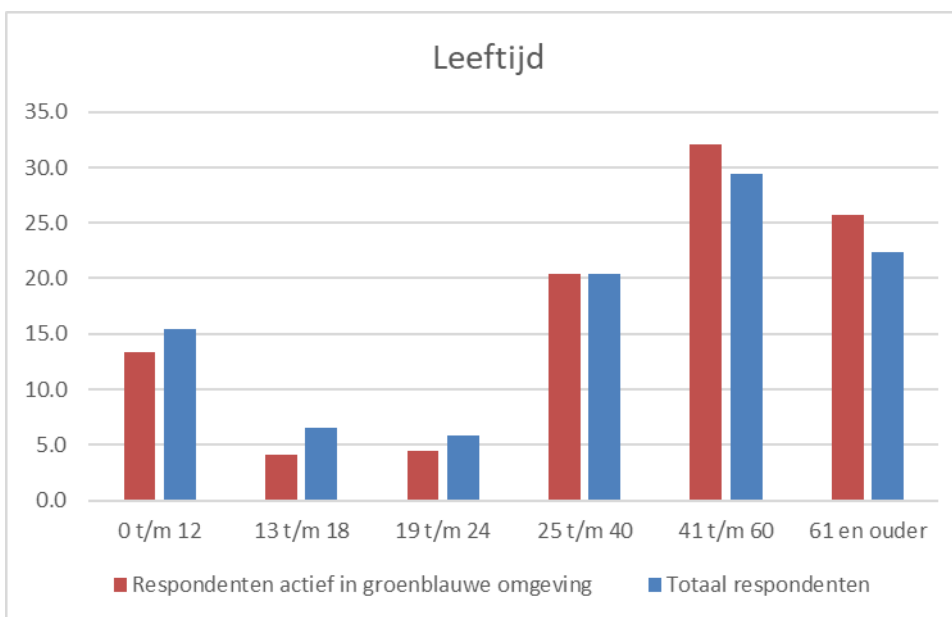

5 Bezoek groenblauwe gebieden naar achtergrondkenmerken in 2018

In dit hoofdstuk kijken we naar demografische achtergrondkenmerken van bezoekers van groenblauwe gebieden. Om een goed beeld te krijgen van mogelijke afwijkingen in achtergrondkenmerken, is het belangrijk de bezoekers (n=5.574, zie ook hoofdstuk 2) op achtergrondkenmerken te vergelijken met de totale respons, ofwel alle deelnemers aan het CVTO-onderzoek in 2018 (n=16.339 respondenten). Deze vergelijking doen we voor een viertal achtergrondkenmerken: leeftijd, stedelijkheid woonomgeving, provinciale herkomst en sociale klasse. Voor de indeling van leeftijdsklassen sluiten we aan bij de eerdere indeling door Donders en Goossen (2012) in zes klassen, waarbij vooral de jongeren verder zijn uitgesplitst: 0 t/m 12 jaar, 13 t/m 18 jaar, 19 t/m 24 jaar, 25 t/m 40 jaar, 41 t/m 60 jaar en 61 jaar en ouder.

Leeftijd bezoekers van groenblauwe omgevingen

De rode staven van figuur 5.1 laten beperkte aantallen tieners en jongvolwassenen en relatief veel veertigplussers zien die in groenblauwe gebieden komen. De vergelijking met de totale respons (de blauwe staven) maakt duidelijk dat dit grotendeels verklaard wordt door verschillen in de omvang van de onderscheiden leeftijdsgroepen als deelnemer van het CVTO. Toch verklaart het aandeel van de leeftijdsgroep in de totale respons niet alles. Uit figuur 5.1. blijkt⁵ dat kinderen (zowel de 0-12-jarigen als de 13-18-jarigen) groenblauwe omgevingen relatief minder bezoeken, net als 19 t/m 24-jarigen, terwijl onder ouderen (41-60-jarigen én 61-plussers) het aandeel mensen dat groenblauwe gebieden bezoekt juist hoger is.

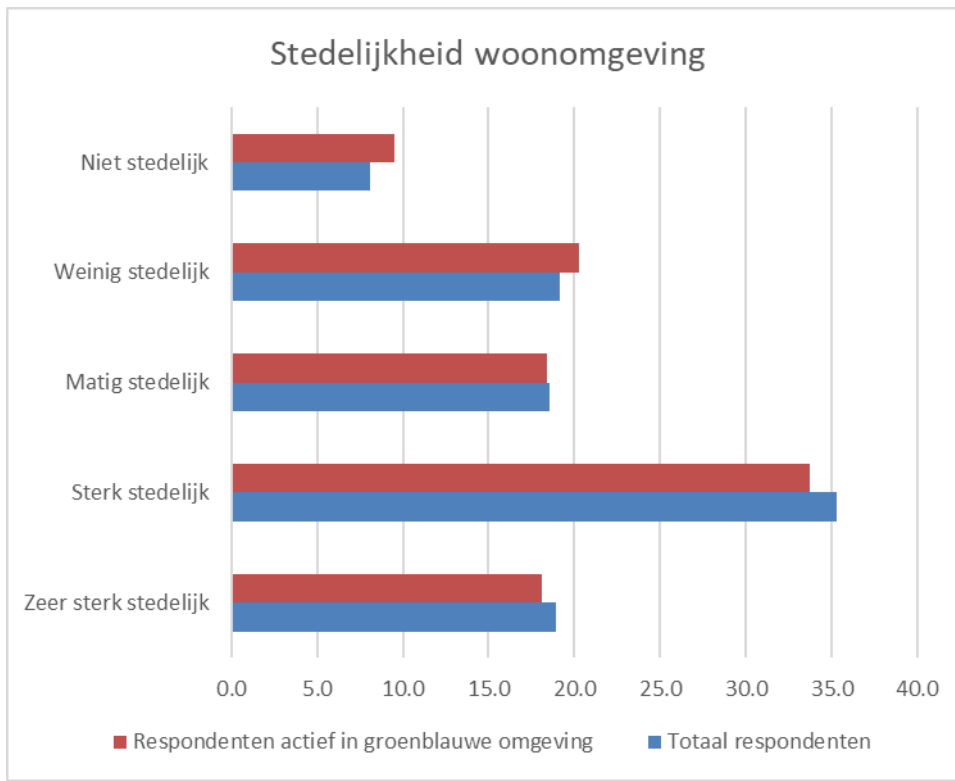
Figuur 5.1 Verdeling respondenten die actief zijn in groenblauwe omgevingen naar leeftijd, in 2018 (bron: CVTO, bewerking door WENR).

Stedelijkheid woonomgeving bezoekers van groenblauwe omgevingen

Ook qua stedelijkheid van de woonomgeving valt op dat bezoekers van groenblauwe gebieden beperkt afwijken van de totale CVTO-respons. Figuur 5.2 laat -visueel, door de langere rode dan de blauwe staaf- zien dat mensen die in een niet tot weinig stedelijke omgeving wonen, relatief vaak een bezoek brengen aan groenblauwe gebieden, terwijl onder personen die in een (zeer) sterk stedelijke omgeving het bezoek aan groenblauwe gebieden juist lager is. Een verklaring is wellicht dat groenblauwe gebieden voor bewoners van stedelijke omgevingen verder weg liggen. Een indicatie hiervoor blijkt uit eerder onderzoek (Goossen et al,

⁵ Gebaseerd op visuele vergelijking van verschillen in rode en blauwe staven grafiek; significantietoetsen zijn binnen dit onderzoek niet gedaan.

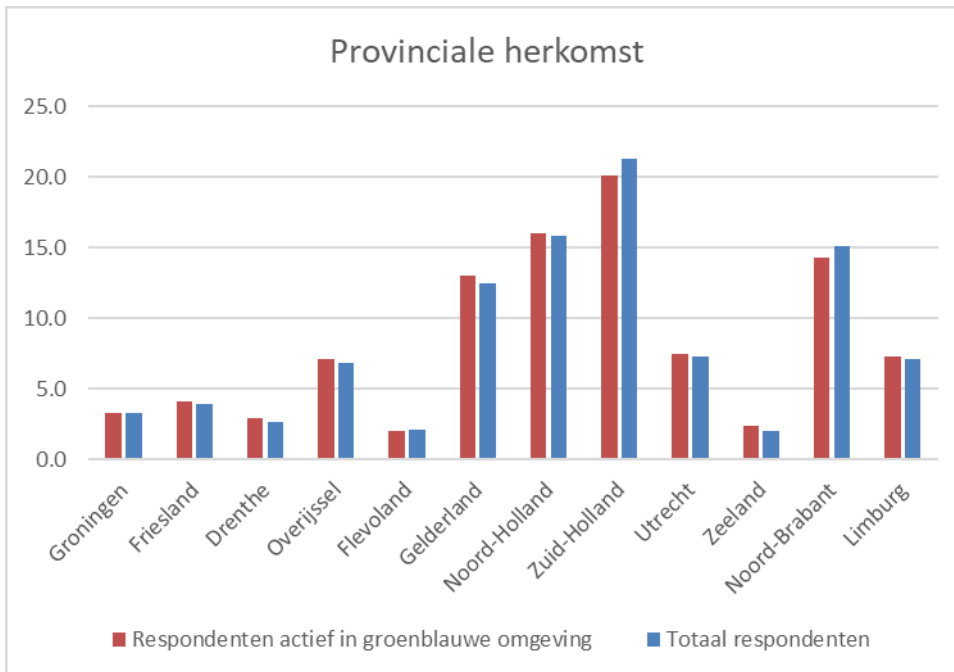
2011), waaruit naar voren kwam dat mensen die in een bosachtige omgeving wonen, ook daadwerkelijk vaker een bos bezoeken dan mensen die verder van bos af wonen. Uit ander onderzoek (De Knecht, 2014) blijkt dat er meer gewandeld wordt als er meer groengebied aanwezig is. Jansen et al. (2018) vonden in een studie onder volwassenen dat zowel de hoeveelheid groen, als de hoeveelheid blauw grondgebruik binnen een buffer van 400 meter rondom de woning positief was gerelateerd aan hoe actief (al dan niet recreatief) men was gedurende de tijd die men doorbracht in deze buffer.

Figuur 5.2 Verdeling respondenten die actief zijn in groenblauwe omgevingen naar stedelijkheid woonomgeving, in 2018 (bron: CVTO, bewerking door WENR).

Woonachtige provincie bezoekers van groenblauwe omgevingen

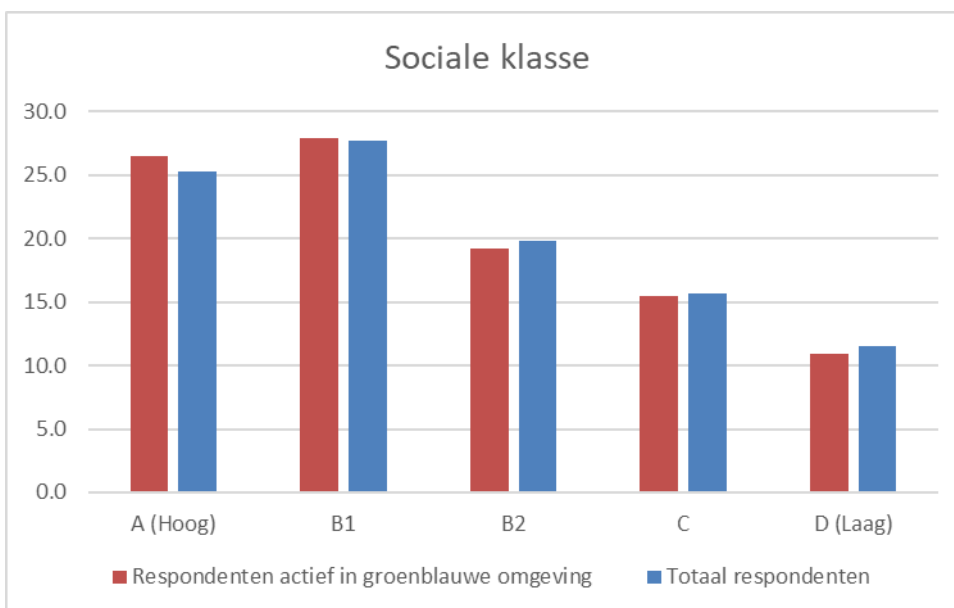
Figuur 5.3 laat zien dat inwoners van Zuid-Holland en Noord-Brabant minder vaak een bezoek brengen aan groenblauwe gebieden: vergelijking van de rode met de blauwe staaf van deze provincies maakt immers duidelijk dat het aandeel respondenten uit deze provincies dat een groenblauw gebied heeft bezocht voor recreatiedoeleinden (rode staaf) lager ligt dan het aandeel respondenten uit deze provincies (blauwe staaf). Er zijn geen provincies die opvallen in een relatief hoog aantal bezoeken. Provinciale herkomst lijkt hiermee slechts een beperkte verklaring te zijn voor de omvang van het bezoek aan groenblauwe gebieden.

Figuur 5.3 Verdeling respondenten die actief zijn in groenblauwe omgevingen naar provincie, in 2018 (bron: CVTO, bewerking door WENR).

Sociale klasse bezoekers van groenblauwe omgevingen

Ook als het gaat om sociale klasse lijken bezoekers van groenblauwe gebieden weinig af te wijken van de totale CVTO-respons: alleen onder hoogopgeleiden is het bezoek aan groenblauwe gebieden hoger dan je zou mogen verwachten op basis van verdeling van respondenten.

Figuur 5.4 Verdeling respondenten die actief zijn in groenblauwe omgevingen naar sociale klasse, in 2018 (bron: CVTO, bewerking door WENR).

Samenvattend laten de bevindingen zien dat bezoekers van groenblauwe gebieden op achtergrondkenmerken nauwelijks afwijken van de totale respons op de CVTO-vragenlijst. Opvallendste afwijkingen doen zich voor qua leeftijd: onder bezoekers van groenblauwe gebieden zijn relatief minder jongeren en begin twintigers en meer zestigplussers. Verder zien we dat onder mensen die in een weinig stedelijke omgeving wonen het bezoek aan groenblauwe gebieden hoger is, terwijl onder personen die in een sterk stedelijke omgeving het bezoek aan groenblauwe gebieden juist lager is.

---

6 Toekomstige actualisaties

Het CVTO is voor de laatste keer uitgevoerd in 2018. Het NBTC NIPO liet weten dat het in de toekomst niet meer in dezelfde vorm herhaald zal worden. Door onder meer bij het CVTO-betrokken organisaties is in 2021 een werkgroep geformeerd die heeft gekeken naar mogelijkheden voor nieuw vrijetijdsonderzoek als vervolg op het CVTO. In de loop van 2022 werd duidelijk dat het CVTO een vervolg heeft gekregen met het Veldwerk Nederlands Vrijetijdsonderzoek (VNV). Dankzij de deelname van alle provincies kon dit onderzoek worden opgezet. Het veldwerk is in het najaar van 2022 gestart en loopt een jaar lang. De resultaten van het onderzoek komen in het vierde kwartaal van 2023 beschikbaar.

Het onderzoek brengt vrijetijdsactiviteiten buitenshuis van inwoners van Nederland in kaart. Gegevens worden verzameld via consumentenpanels, waarbij panelleden hun activiteiten van de afgelopen week invullen in een online vragenlijst. De opzet toont daarmee grote overeenkomsten met het CVTO voorheen. Ook is naast de activiteitenvraag ook de omgevingsvraag opnieuw opgenomen.

Belangrijke verschillen zijn er echter ook:

- Het onderzoek richt zich op een aanzienlijk kleiner aantal vrijetijdsactiviteiten: 32 ten opzichte van 87 activiteiten in 2018. Een eerste blik op de lijst met activiteiten maakt duidelijk dat bijna alle activiteiten van belang voor de indicator 'Recreatie in groenblauwe gebieden' terugkomen in de lijst. Het merendeel is ook op dezelfde manier omschreven als in het CVTO. Verschillen zijn onder meer dat in 2018 samengevoegde activiteiten (zoals wielrennen/mountainbiken) weer als aparte activiteiten op de lijst staan. Ook zijn omschrijvingen aangepast: aan kanoën/roeien is bijvoorbeeld de activiteit 'kajakken' toegevoegd. Ook aan andere activiteiten zijn nieuw opkomende uitingsvormen toegevoegd ('gravelbiken', 'steppen', 'suppen', ...). De activiteiten 'recreëren' en 'wandelsport' zijn verdwenen. Nieuwe activiteiten in de lijst zijn onder meer 'ontspannen in de natuur', 'ontspannen bij water' en '(vrij)zwemmen'.
- Ook in de omgevingsvraag doen zich enkele verschillen voor. Zo komt 'recreatiegebied' niet meer terug in de lijst en zijn 'rivier/plas/meer' als twee aparte omgevingen opgenomen ('rivier' enerzijds en 'plas/meer' anderzijds), waarbij aan de omschrijving 'rivier' ook 'kanaal' is toegevoegd. De meeste voor de indicator relevante omgevingen zijn overigens op eenzelfde manier uitgevraagd als eerdere jaren. De omgevingsvraag is net als in de jaren voor 2018 opnieuw meervoudig gesteld. De 'single response vraag' in 2018 is dus eenmalig geweest.
- Voor respondenten wordt een minimumleeftijd van 16 jaar en ouder aangehouden, waar voorheen alle leeftijden werden meegenomen (voor kinderen tot 13 jaar gold dat een ouder/verzorger de vragenlijst dan samen met het kind invulde).
- Het onderzoek wordt uitgevoerd door een andere partij, en daarmee gaat het ook om een ander onderzoekspanel.

De nieuwe manier van dataverzameling zal dus -net als de data van 2018- opnieuw zorgen voor een trendbreuk. Die trendbreuk is onvermijdelijk, maar biedt tevens ruimte om ook nieuwe afwegingen te maken van opkomende activiteiten om in de toekomst mee te nemen in de analyse. Om met deze data opnieuw uitspraken te kunnen doen over ontwikkelingen in de CLO-indicator is het voorts belangrijk dat de dataverzameling die in 2022/2023 plaatsvindt vervolg krijgt in latere jaren.

Literatuur

- Donders, J.L.M. & C.M. Goossen, 2012. Recreatie in groenblauwe gebieden. Analyse data Continu Vrijetijdsonderzoek: bezoek, leeftijd, stedelijkheidsgraad en activiteiten van recreanten. Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu. WOt-werkdocument 303.
- Goossen, C.M., R.J. Fontein, J.L.M. Donders & R.C.M. Arnouts, 2011. Mass Movement naar recreatieve gebieden; Overzicht van methoden om bezoekersaantallen te meten. Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-werkdocument 243.
- Jansen, M., Kamphuis, C., Pierik, F. H., Ettema, D. F., & Dijst, M. J., 2018. Neighborhood-based PA and its environmental correlates: a GIS-and GPS based cross-sectional study in the Netherlands. *BMC Public Health*, 18(1), 1-8.
- Knegt, B. de, 2014. Graadmeter Diensten van Natuur: Vraag, aanbod, gebruik en trend van goederen en diensten uit ecosystemen in Nederland (No. 13). Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu.
- Langers, F., 2018. Recreatie in groenblauwe gebieden; Actualisatie van CLO-indicator 1258 (Bezoek aan groenblauwe gebieden) op basis van data van het Continu Vrijetijdsonderzoek uit 2015. Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu. WOt-technical report 128.
- NBTC-NIPO Research, 2019. Continu Vrijetijdsonderzoek 2018 Basisrapport; Inzicht in de uithuizige vrijetijdsbesteding van Nederlanders. NBTC-NIPO.

Verantwoording

WOT-technical report: 240

BAPS-projectnummer: WOT-04-010-042

Dit project werd uitgevoerd door Fransje Langers, die ook de eerdere actualisatie in 2015 heeft uitgevoerd. De werkwijze werd afgestemd met Martin Goossen van Wageningen Environmental Research (WENR). Hij was projectleider van eerdere analyses van de CVTO-data in 2008 en 2012 en heeft zitting in de werkgroep die meedenkt over het vervolg van het CVTO-onderzoek, na 2018.

De eerdere aanpak uit 2015 van bewerkingen en analyses in het statistische softwarepakket SPSS op de dataset is waar mogelijk gevolgd. Door veranderingen in de vraagstelling waren aanpassingen in de bewerkingen en analyses onvermijdelijk. Besluiten over aanpassingen zijn doorgesproken en afgestemd met Martin Goossen.

De auteur bedankt Martin voor zijn bijdrage aan het tot stand komen van deze rapportage.

Akkoord Extern contactpersoon

functie: Senior wetenschappelijk onderzoeker

naam: Frank van Dam

datum: 8 maart 2023

Akkoord Intern contactpersoon

naam: Marlies Sanders

datum: 8 maart 2023

Bijlage 1 Formulering twee relevante vragen in CVTO-enquête

Vraag naar activiteiten

De vraag naar activiteiten kent in totaal 87 voorgelegde vrijetijdsactiviteiten (zie figuur B1.1). Een klein deel van deze activiteiten zijn buitenactiviteiten: het gaat om vijftien activiteiten. Voor deze buitenactiviteiten is gevraagd naar de omgeving waar deze activiteit plaatsvonden. Op (een selectie van) deze buitenactiviteiten richt de analyse zich. Van de vijftien activiteiten vallen twee activiteiten (toertochtjes met de auto, toertochtjes met de motor) af, omdat deze in eerdere jaren ook niet zijn betrokken in de analyse. Voorts zijn nadere keuzes omtrent activiteiten gemaakt die samenhangen met wijzigingen in de lijst met onderscheiden vrijetijdsactiviteiten ten opzichte van eerdere edities van het CVTO-onderzoek. Hieronder wordt daar op ingegaan.

Q110 - Q110: Welke van de onderstaande vrijetijdsactiviteiten in Nederland ondernomen?

Multi coded

[Not back](#) | [Min = 1](#)

Welke van de onderstaande vrijetijdsactiviteiten hebt u in deze dagen, (date-date), in Nederland ondernomen?

Meer antwoorden mogelijk

Normal

1 Wandelina voor plezier 2 Fietstocht voor plezier 3 Recreëren (zonnen, luieren, barbecueën, picknicken e.d.) 4 Toertochtjes met de auto 5 Toertochtjes met de motor 6 Tocht met rondvaartboot 11 Kanoën / roeien 12 Surfen (kite-, golf- of windsurfen) 13 Varen of zeilen 14 Vissen 21 Atletiek 22 Auto- / motorsport 23 Basketbal / handbal / korfbal / volleybal 24 Darten / jeu de boules / bijjarten / snookeren / poolen 25 Denksport (bridge, schaken, dammen, pokeren, etc.) 26 Golf 27 Gymnastiek / turnen 28 Hockey / honkbal / softball / rugby 29 Jooqen / hardlopen 30 Outdoor sportactiviteiten (bootcamp / crossfit / obstacle run e.d.) 31 Paardensport 32 Racketsporten (tennis / badminton / squash / tafeltennis) 33 Schaatsen / skeeleren / skaten 34 Snowboarden / skiën / langlaufen 35 Schietsport en boogschieten 36 Sporten in fitnesscentrum (fitness / cardio / spinning / groepslessen etc.) 37 Sporten / recreëren in water (zwemmen / aquafitness / duiken / waterpolo e.d.) 38 Sportklimmen en boulderen 39 Vecht- en verdedigingsporten ((kick)boksen / karate / judo / taekwondo / e.d.) 40 Voetbal 41 Wandelsport 42 Wielrennen / mountainbiken 43 Yoga / pilates / mindfulness / Tai Chi / meditatie e.d. 48 Andere sport (1), namelijk ... *OPEN *NOCON 49 Andere sport (2), namelijk ... *OPEN *NOCON 50 Andere sport (3), namelijk ... *OPEN *NOCON 71 Attractiepark / pretpark 72 Dierentuin / vogelpark/ zeeaquarium / etc. 73 Escaperoom 74 Kermis 75 Rommelmarkt / vlooiemarkt / zwarte markt 76 (Kinder)boerderij 77 Klimhal / klimpark 78 Speeltuin / indoor speelhal / trampolienpark 79 Sier-, heem- of botanische tuin 81 Beurs / tentoonstelling / fair 82 Jaarmarkt / braderie 83 Corso / optocht / parade 84 Kerstmarkt 85 Festival (muziek-, kunst / cultuur en/of culinair festival of evenement) 86 Sport evenement (deelnemer of toeschouwer) 61 Wellnesscentrum/sauna/thermen 51 Sportwedstrijd bezocht (als toeschouwer, op elk niveau (van recreatief tot professioneel))	91 Winkelen in binnenstad (funshoppen) 92 Factory outlet center (bijv. Batavia stad) 93 Meubelboulevard, woonmall 94 Tuincentrum 95 Weekmarkt 121 Bar / café bezoek 122 Bowlen / kegelen 123 Casino / speelhal e.d. 124 Club- / discobezoek / dance- / houseparty 125 Op terras zitten 126 Uit eten (lunchen, dineren etc. in een horeca gelegenheid) 101 Ballet- / dansvoorstelling 102 Bioscoop of filmhuis 103 Cabaretvoorstelling 104 Concert (pop / jazz / blues / rock) 105 Galerie of atelier 106 Klassiek concert / opera / operette 107 Monument / bezienswaardigheid / oudheidkundig object (kastelen, kerken, dorpen, hunebedden etc.) 108 Museum, kunsthof of tentoonstelling 109 Musical 110 Toneelvoorstelling 131 Bespelen van muziekinstrument (niet thuis) 132 Fotografie, film, video (niet op vakantie en niet thuis) 133 Jeugdvereniging, jeugdthonk, padvinderij / scouting 134 Talen / verhalen en/of gedichten schrijven (niet thuis) 135 Tekenen, schilderen, beeldhouwen, sieraden maken, weven, etc. (niet thuis) 136 Volkstuin 137 Wijnproeven, kookcursus, e.d. 138 Zang, toneel, dans, (jazz)ballet 191 Andere activiteit(1), namelijk ... *OPEN *NOCON 192 Andere activiteit(2), namelijk ... *OPEN *NOCON 193 Andere activiteit(3), namelijk ... *OPEN *NOCON 194 Andere activiteit(4), namelijk ... *OPEN *NOCON 195 Andere activiteit(5), namelijk ... *OPEN *NOCON

Figuur B1.1 De vraag naar activiteiten, zoals die gesteld is in het CVTO 2018.

In 2018 heeft voor het eerst sinds 2006 een aanpassing plaatsgevonden in de bevroegde vrijetijdsactiviteiten, zo blijkt uit de ontvangen dataset en het achterliggende basisrapport over deze dataset (NBTC-NIPO Research, 2019). Waar in 2018 87 vrijetijdsactiviteiten zijn voorgelegd, waren dat in eerdere jaren circa 120 activiteiten. Deze kortere lijst houdt onder meer verband met de samenvoeging van activiteiten tot

---

nieuwe samengestelde categorieën. Vaak gaat het om een vrij laag aantal waarnemingen voor iedere afzonderlijke activiteit in eerdere edities (NBTC-NIPO Research, 2019). Ook zijn activiteiten vervallen en zijn nieuwe en in populariteit opkomende activiteiten aan het onderzoek toegevoegd.

Geinventariseerd is welke aanpassingen in de activiteitenlijst betrekking hebben op de vijftien buitenactiviteiten waarvoor ook naar de omgeving is gevraagd. De volgende constatering is gedaan:

- De activiteiten 'recreëren aan water' en 'recreëren niet aan water' zijn samengevoegd tot de nieuwe activiteit 'recreëren'.
- De activiteiten 'mountainbiken' en 'wielrennen' zijn samengevoegd tot de nieuwe activiteit 'wielrennen/mountainbiken'.
- De activiteiten 'kanoën' en 'roeien' zijn samengevoegd tot de nieuwe activiteit 'kanoën/roeien'.
- De activiteiten 'varen' en 'zeilen' zijn samengevoegd tot de nieuwe activiteit 'varen/zeilen'.
- De activiteiten 'schaatsen' en 'skaten/skeelers' zijn samengevoegd tot de nieuwe activiteit 'schaatsen/skeelers/skaten'.
- De naam van de activiteit 'surfen (kite-, golf- of windsurfen)' is verkort tot 'surfen'.
- De naam van de activiteit 'joggen/trimmen/hardlopen' is verkort tot 'joggen/ hardlopen'.
- 'Outdoor-sportactiviteiten' is als nieuwe activiteit toegevoegd.

De consequenties van deze aanpassingen voor de analyses en interpretatie van resultaten zijn nagegaan. Als gevolg van veranderingen in bevraging moet immers in zijn algemeenheid voorzichtigheid betracht worden bij het doen van analyses in de tijd. Dit leidde tot de volgende conclusies:

- De genoemde samenvoegingen van activiteiten tot een nieuwe categorie hebben slechts beperkt gevolgen. Dat heeft te maken met aggregaties die voor analysedoeleinden sowieso al worden gedaan. Vrijwel alle activiteiten die voorheen afzonderlijk en nu samengevoegd zijn bevraagd, zijn in eerdere jaren ook (geaggregeerd) betrokken in de analyses. De enige uitzondering hierop is de activiteit 'schaatsen/skeelers/skaten': de activiteit 'skaten/skeelers' is eerder betrokken in de analyses, maar dat geldt niet voor de activiteit 'schaatsen'. Hier treedt dus bias op. Besloten is om de nieuwe categorie 'schaatsen/skeelers/skaten' wel mee te nemen. Aan de basis van dit besluit ligt een analyse op de 2015-dataset: het aantal waarnemingen voor de afzonderlijke activiteiten in dat jaar lag voor skaten/skeelers aanzienlijk hoger dan voor schaatsen⁶. Wel meenemen leidt dus tot een kleinere impact dan niet meenemen. Overigens wordt verwacht dat de bias beperkt is: schaatsen/skaten/skeelers is de activiteit die het minst vaak is uitgevoerd (zie ook figuur 4.1 in hoofdstuk 4).
- Aangenomen wordt dat de twee naamsveranderingen weinig effect zullen hebben: ook zonder respectievelijk de toelichting bij 'surfen' en het woord 'trimmen' lijken de activiteiten voldoende helder beschreven.
- Voor de nieuwe activiteit 'outdoor-sportactiviteiten' is besloten deze buiten beschouwing te laten, vanwege de vergelijkbaarheid van de indicator met eerdere jaren.

Kortom, in totaal twaalf buitenactiviteiten waarvoor gevraagd is naar type omgeving zijn meegenomen in de analyse. Daarbij zijn -net als eerdere jaren- de watersportactiviteiten samengevoegd. Dit leidt tot een indeling in de volgende negen activiteiten:

- wandelen (code 1);
- fietsen (code 2);
- recreëren (code 3);
- watersport (codes 11 t/m 14);
- joggen/hardlopen (code 29);
- paardensport (code 31);
- schaatsen/skeelers/skaten (code 33);
- wandelsport (code 41);
- wielrennen/mountainbiken (code 42).

Vraag naar omgevingen

De vraag naar omgevingen kent twaalf typen omgevingen. Deze vraag is enkel voorgelegd voor buitenactiviteiten. Alleen bij de laatste keer in de week dat een activiteit is uitgevoerd door de respondent is naar de omgeving gevraagd. Heeft een respondent twee keer die week gewandeld, dan is dus enkel voor de laatste wandeling genoteerd in welke omgeving de wandeling heeft plaatsgevonden. Heeft een respondent

---

⁶ In 2015 is skaten/skeelers bijna dubbel zo vaak genoemd als schaatsen (verhouding 65-35%).

één keer gewandeld en één keer gefietst, dan is voor beide activiteiten het type omgeving weergegeven. In de analyse voor de indicator zijn de onderscheiden omgevingen ingedikt tot zeven typen omgevingen. Het gaat om:

- agrarisch gebied (code 7);
- bos (code 3);
- natuurgebied (heide, duin, nat natuurgebied; respectievelijk codes 6, 8 en 5);
- park (code 10);
- recreatiegebied (code 2);
- rivier/plas/meer (4);
- zee (code 1).

De omgevingen 'centrum stad/dorp' (code 9), 'eigen wijk' (code 11) en 'andere omgeving' (code 12) zijn voor de analyse van de indicator 'Recreatie in groenblauwe gebieden' buiten beschouwing gelaten.

Q870 - Q870: Welke omgeving activiteit plaatsgevonden? Single coded

[Not back](#)

In wat voor omgeving heeft deze activiteit (activity) op (day, date] plaatsgevonden?

Indien u op meerdere bestemmingen bent geweest, geeft u dan alstublieft de omgeving aan van de plek waar u het langst bent geweest.

Normal

1	Op of aan zee
2	Recreatiegebied (bijv. recreatieplassen buiten de bebouwde kom)
3	Bosgebied
4	Op of aan het water / rivier / plas / meer
5	Nat natuurgebied (rietlanden, veengebied, moerasgebieden, Wetlands etc.)
6	Heidegebied / stuifzandgebied
7	Landelijk / overwegend agrarisch gebied (zoals polders e.d.)
8	Duingebied
9	Centrum stad / dorp
10	Stadspark
11	Eigen wijk
12	Andere omgeving

Figuur B1.2 De vraag naar omgevingen, zoals die gesteld is in het CVTO 2018.

Achtergrondkenmerken

In het CVTO-databestand zijn achtergrondgegevens opgenomen van de respondent, zoals socio-economische en demografische kenmerken. Een aantal van deze data is ook gebruikt voor het doen van analyses.

Recent verschenen WOt-technical reports

213	During, R., R.I. van Dam, J.L.M. Donders, J.Y. Frissel, K. van Assche (2022). <i>Veerkracht in de relatie mens-natuur; De cursus omgaan met tegenslag gaat morgenavond wederom niet door (Herman Finkers)</i>	225	Schaminée, J.H.J. & N.M. van Rooijen (2022). <i>Het heft in eigen hand; Een verkenning naar wettelijke verplichtingen voor het behoud van botanische biodiversiteit in ons land die voortkomen uit internationale verdragen.</i>
214	Sanders, M.E., G.W.W. Wamelink, R. Jochem, H.A.M. Meeuwse, D.J.J. Walvoort, R.M.A. Wegman, H.D. Roelofsen, R.J.H.G. Henkens (2022). <i>Milieucondities en ruimtelijke samenhang natuurgebieden; Technische achtergronden indicatoren digitale Balans van de Leefomgeving 2020.</i>	226	Commissie Deskundigen Meststoffenwet (2022). <i>Advies Mestverwerkingspercentages 2022 & Verkenning 'contouren toekomstig mestbeleid'.</i>
215	Chouchane H., A. Jellema, N.B.P. Polman, P.C. Roebeling (2022). <i>Scoping study on the ability of circular economy to enhance biodiversity; Identifying knowledge gaps and research questions.</i>	227	Kramer, H. & S. Los (2022). <i>Basiskaart Natuur 2021; Een landsdekkend basisbestand voor de terrestrische natuur in Nederland.</i>
216	Bakker, G. (2022). <i>Hydrofysische gegevens van de bodem; Uitbreiding gegevens in 2021 en overdracht naar de Basisregistratie Ondergrond.</i>	228	Ehlert, P.A.I., L. Veenemans, H.J. Smit, P.A.C. Suyker, K. Dallinga, H.H.J. Walthaus, P.H.J. Goorhuis, W.M.J.A. Duret en O. Oenema (2022). <i>Verkenning van mogelijke wijzigingen in de Meststoffenwet door implementatie van verordening (EU) nr. 2019/1009; Opties voor nationale bepalingen voor vrij handelsverkeer.</i>
217	Arets, E.J.M.M., S.A. van Baren, H. Kramer, J.P. Lesschen & M.J. Schelhaas (2022). <i>Greenhouse gas reporting of the LULUCF sector in the Netherlands; Methodological background, update 2022.</i>	229	Groot, G.A., J. Bovenschen, M. Laar, N. Villing, D.R. Lammertsma & H.A.H. Jansman (2022). <i>Status van de Nederlandse otterpopulatie: genetische variatie, mortaliteit en infrastructurele knelpunten in 2021.</i>
218	Schalkwijk, L. van, M.J.L. Kik, A. Gröne & L.L. IJsseldijk (2022). <i>Postmortaal onderzoek van bruinvissen (Phocoena phocoena) uit Nederlandse wateren, 2021; Biologische gegevens, gezondheidsstatus en doodsoorzaken.</i>	230	Braakhekke, M. C., D. van Kraalingen, A. Tiktak, F. van den Berg, J.J.T.I. Boesten (2022). <i>FOCUSPEARL version 5.5.5 - technical description of the database.</i>
219	Ehlert, P.A.I., R.P.J.J. Rietra, P.F.A.M. Römken, L. Timmermans & L. Veenemans (2022). <i>Effectbeoordeling van invoering van Verordening EU/2019/1009 op de aanvoer van zware metalen in Nederland.</i>	231	Kruijne, R., D. van Kraalingen and J.A. te Roller (2022). <i>User manual for the Groundwater Atlas for pesticides version 2022.</i>
220	Faber M. & M.H.M.M. Montforts (2022). <i>Organic contaminants in fertilising products and components materials.</i>	232	Kramer, H. & J. Clement (2022). <i>Basiskaart Natuur 2017; Een landsdekkend basisbestand voor de terrestrische natuur in Nederland.</i>
221	Boonstra F.G. en R. Folkert (red.) (2022). <i>Methode-ontwikkeling kosteneffectiviteit natuurbeleid; Lessen voor de Lerende Evaluatie Natuurpact.</i>	233	Wamelink G.W.W., L. Biersteker, H.D. Roelofsen, R. Jochem, J.G.M. van der Gref, B. de Knecht en R.J.H.G. Henkens (2022). <i>Model for Nature Policy - MNP; Automatisering validatie, automatisering draagkrachten, rekenmethode van de randvoorwaarden binnen MNP en gevoeligheids- en onzekerheidsanalyse.</i>
222	Meeuwse, H.A.M. & G.W.W. Wamelink (2022). <i>Neerschaling beheertypenkaarten; Methode zoals gebruikt bij ex-anteanalyse Natuurpact.</i>	234	Thouément, H.A.A, W.H.J. Beltman, M.C. Braakhekke (2022). <i>Manual for the TOXSWA SedDis Tool v1; Testing segmentation of the sediment layer in TOXSWA.</i>
223	Os, J. van, en J. Kros (2022). <i>Geografische Informatie Agrarische Bedrijven 2019; Documentatie van het GIAB 2019-bestand.</i>	235	Glorius, S.T. & A. Meijboom (2022). <i>Ontwikkeling van enkele droogvallende mosselbanken in de Nederlandse Waddenzee; periode 1995 tot en met 2021.</i>
224	Bruggen, C. van, A. Bannink, A. Bleeker, D.W. Bussink, C.M. Groenestein, J.F.M. Huijsmans, J. Kros, L.A. Lagerwerf, H.H. Luesink, M.B.H. Ros, M.W. van Schijndel, G.L. Velthof en T. van der Zee (2022). <i>Emissies naar lucht uit de landbouw berekend met NEMA voor 1990-2020.</i>	236	Knecht, B. de, L. Biersteker, M. van Eupen, J.G.M. van der Gref, A.H. Heidema, R. Koopman, R. Jochem, M.E. Lof, H.M. Mulder, P. van Rijn, H.D. Roelofsen, S. de Vries, I. Woltjer (2022). <i>Natural Capital Model.</i>

238	Arets, E.J.M.M., S.A. van Baren, C.M.J. Hendriks, H. Kramer, J.P. Lesschen & M.J. Schelhaas (2023). <i>Greenhouse gas reporting of the LULUCF sector in the Netherlands. Methodological background, update 2023.</i>
239	Van Schalkwijk, L., Schotanus, E.T., Kik, M.J.L., Gröne, A & IJsseldijk, L.L. (2023). <i>Postmortaal onderzoek van bruinvissen (Phocoena phocoena) uit Nederlandse wateren, 2022; Biologische gegevens, gezondheidsstatus en doodsoorzaken.</i>
240	Langers, F. (2023). <i>Recreatie in groenblauwe gebieden; Actualisatie van CLO-indicator 1258 op basis van data van het Continu Vrijetijdsonderzoek uit 2018.</i>
241	Schmidt, A.M., P.J.H. Mathijssen, R.H. Jongbloed, J.E. Tamis, A.B. Goutbeek, R. Reinartz, R. Vogel, M.E. Sanders, J.T. van der Wal en I. Woltjer (2023). <i>Advies over de Nederlandse pledges voor de Europese Biodiversiteitsstrategie 2030; Toelichting op het advies van Wageningen Research en Sovon Vogelonderzoek aan het ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit.</i>

Thema Periodieke Evaluatie Natuurbeleid

Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu
Postbus 47
6700 AA Wageningen
T 0317 48 54 71
E info.wnm@wur.nl
wur.nl/wotnatuurenmilieu

ISSN 2352-2739

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 7.200 medewerkers (6.400 fte) en 13.200 studenten en ruim 150.000 Leven Lang Leren-deelnemers behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

